

Matematikte Kadınların Temsili ve Akademik Kariyer Süreçleri:

Uluslararası Raporlar ve Türkiye'ye İlişkin Gözlemler

Son yıllarda matematik alanında kadınların temsili ve akademik kariyer olanakları, uluslararası bilim kuruluşları tarafından yayımlanan çeşitli raporlar aracılığıyla sistematik biçimde incelenmektedir.

Bu bilgilendirme yazısının amacı, başta **Uluslararası Matematik Birliği (IMU)** ve **Avrupa Matematik Derneği (EMS)** olmak üzere çeşitli uluslararası kuruluşların yayımladığı raporların temel bulgularını özetlemek ve bu bulguları Türkiye'deki mevcut veriler ışığında değerlendirmektir.

Uluslararası Kurumsal Yapılar

Matematik alanında kadın araştırmacıların görünürlüğünü artırmak ve uluslararası iş birliğini güçlendirmek amacıyla çeşitli bilimsel kuruluşlar bünyesinde kurumsal yapılar oluşturulmuştur.

IMU – Kadın Matematikçiler Komitesi (CWM)

Uluslararası Matematik Birliği bünyesinde faaliyet gösteren **Committee for Women in Mathematics (CWM)** 2015 yılında kurulmuştur. Komitenin temel amaçları arasında:

- kadın matematikçiler arasında uluslararası ağların güçlendirilmesi,
- bilimsel etkinliklerin desteklenmesi,
- farklı ülkelerdeki girişimlerin teşvik edilmesi,

yer almaktadır.

EMS – Kadın Matematikçiler Komitesi

Avrupa Matematik Derneği bünyesinde faaliyet gösteren **Women in Mathematics Committee**, 1991 yılında kurulmuştur. Komite Avrupa'daki matematikçilerin akademik kariyer süreçlerini izleyen çalışmalar yürütmekte ve **European Women in Mathematics** gibi kuruluşlarla iş birliği yapmaktadır.

Bilimde Cinsiyet Eşitliği Daimi Komitesi (SCGES)

2020 yılında kurulan **Standing Committee for Gender Equality in Science (SCGES)** farklı bilim alanlarındaki uluslararası kuruluşların katılımıyla oluşturulmuştur. Komite, bilim politikaları ve kurumsal uygulamalar konusunda çeşitli öneriler sunmaktadır

Kurum	Kuruluş Yılı	Amaç
IMU – CWM	2015	Kadın matematikçiler arasında uluslararası ağların desteklenmesi
EMS – Women in Mathematics Committee	1991	Avrupa'da kariyer süreçlerinin izlenmesi
SCGES	2020	Bilimde cinsiyet eşitliği çalışmalarının koordinasyonu

“Gender Gap in Science” Projesi

2017–2019 yılları arasında yürütülen “Gender Gap in Science” Projesi, bilim alanlarında cinsiyet temelli farkları inceleyen geniş kapsamlı bir araştırma projesidir. Proje, Uluslararası Bilim Konseyi’nin desteğiyle IMU ve IUPAC koordinasyonunda yürütülmüştür.

Çalışma üç ana veri kaynağına dayanmaktadır:

- 32.000’den fazla bilim insanının katıldığı küresel anket,
- milyonlarca bilimsel yayını kapsayan bibliyometrik analiz,
- farklı ülkelerde uygulanan politikaların incelendiği iyi uygulama veritabanı.

Bu veriler, matematik dahil birçok bilim alanında kadın araştırmacıların kariyer deneyimlerini karşılaştırmalı olarak inceleme imkânı sağlamaktadır.

Küresel Anket Bulguları

Küresel bilim insanları anketinde matematik alanından yaklaşık **3.400 araştırmacının yanıtları** değerlendirilmiştir. Sonuçlar, akademik çalışma ortamlarına ilişkin bazı deneyimlerin kadın ve erkek araştırmacılar arasında farklılık gösterebildiğini ortaya koymaktadır.

Konu	Gözlenen Eğilim
Kurumlarda eşit muamele algısı	Kadın araştırmacılarda daha düşük
Araştırma fonlarına erişim	Kadınlarda daha düşük memnuniyet
Ofis alanı ve seyahat bütçesi gibi kaynaklar	Kadınlarda daha düşük erişim
Ayrımcılık ve taciz deneyimi bildirme	Kadınlarda daha yüksek

Bu sonuçlar akademik çalışma ortamlarının algılanmasında belirli farklılıkların olduğunu göstermektedir.

Yayın Verileri

zbMATH veritabanı üzerinden yapılan bibliyometrik analizler, matematik alanında kadın araştırmacıların yayın üretiminin son elli yılda belirgin biçimde arttığını göstermektedir.

1970’li yıllarda matematik yayınlarında kadın yazar oranı **%10’un altında** iken, günümüzde bu oran **yaklaşık %27** düzeyine ulaşmıştır.

Bununla birlikte farklı dergi türleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Alan	Kadın Yazarlık Oranı
Üst düzey prestijli dergiler	Genellikle %10’un altında
Uygulamalı matematik dergileri	%10’un üzerinde
Matematik dernekleri yayınları	%5 – %20

Tüm matematik literatürü

~ %27

Akademik Kariyer Basamakları

Birçok ülkede matematik alanında akademik kariyer basamaklarında ilerledikçe kadınların oranının düştüğü görülmektedir. Bu olgu literatürde “sızdıran boru hattı” (leaky pipeline) olarak adlandırılmaktadır

Birleşik Krallık

- Lisans düzeyinde kadın oranı: **%40–50**
- Profesörlük düzeyinde kadın oranı: **yaklaşık %6 civarında**

Almanya

- Matematik öğrencileri arasında kadın oranı: **%46,6**
- Profesörlük düzeyinde kadın oranı: **%14,8**

Ülke	Lisans	Profesör
Birleşik Krallık	%40 – %50	%6
Almanya	%46,6	%14,8

Kariyer Zamanlaması ve Sosyal Faktörler

Akademik kariyer yapılarının bazı özellikleri kariyer süreçlerini etkileyebilmektedir.

Birçok ülkede kalıcı akademik pozisyonların genellikle **35–45 yaş aralığında** elde edilmesi araştırmacıların kariyer planlamasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu dönemde aile kurma ve çocuk bakım sorumluluklarının artması kariyer planlarını etkileyebilmektedir.

Anket sonuçlarına göre:

- Kadın araştırmacıların **%34’ü** kariyerlerinde çocuk bakımı veya ailevi nedenlerle kesinti yaşadıklarını belirtmiştir.
- Erkek araştırmacılarda bu oran yaklaşık **%15**’tir.

Bölgesel Ağlar

IMU-CWM tarafından farklı bölgelerde kadın matematikçilerin iş birliğini destekleyen çeşitli ağlar oluşturulmuştur.

Örnekler:

- African Women in Mathematics Association (AWMA)
- Asian Oceanian Women in Mathematics (AOWM)
- Latin Amerika'daki bölgesel araştırma ağları

Bu girişimler şu yollarla yürütülmektedir: çalıştaylar, mentorluk programları ve araştırma iş birlikleri.

Politika Önerileri

Uluslararası raporlarda bilimsel kuruluşlar ve üniversiteler için çeşitli öneriler yer almaktadır.

Bilimsel kuruluşlar için

- konferanslarda konuşmacı çeşitliliğinin gözetilmesi
- ödül ve komite süreçlerinde dengeli temsil
- bilimsel toplantılarda etik kuralların belirlenmesi

Üniversiteler için

- terfi ve maaş verilerinin izlenmesi
- ebeveyn destek mekanizmalarının geliştirilmesi
- mentorluk programlarının oluşturulması

Eğitim alanı için

- STEM alanlarında kız öğrencilerin teşvik edilmesi
- eğitim materyallerinde farklı rol modellerin yer alması

Türkiye'de Matematik Alanında Kadınların Temsili

Türkiye'de matematik ve matematik mühendisliği bölümlerindeki akademik kadrolara ilişkin veriler bazı kariyer aşamalarında kadın temsiliinin görece yüksek olduğunu göstermektedir.

Ünvan	Erkek	Kadın	Kadın Oranı
Profesör	532	246	%31,6
Doçent	177	213	%54,6
Dr. Öğr. Üyesi	253	243	%49,0
Öğr. Gör.	28	32	%53,3
Araştırma Görevlisi	176	195	%52,6

Toplam akademik kadro içinde kadın oranı yaklaşık **%44,3** düzeyindedir.

Veriler özellikle araştırma görevliliği ve doçentlik kademelerinde kadın oranının yüksek olduğunu, profesörlük düzeyinde ise daha düşük olduğunu göstermektedir.

Türk Matematik Derneği ve Kurumsal Faaliyetler

1948 yılında kurulan **Türk Matematik Derneği (TMD)**, Türkiye’de matematik araştırmalarının gelişimini destekleyen en köklü bilimsel kuruluşlardan biridir. Dernek, matematikçiler arasında bilimsel iletişimi güçlendirmek ve uluslararası matematik toplulukları ile ilişkileri sürdürmek amacıyla faaliyet göstermektedir.

TMD, Türkiye’yi **Uluslararası Matematik Birliği (IMU)** ve **Avrupa Matematik Derneği (EMS)** gibi uluslararası kuruluşlarda temsil eden kurumlar arasında yer almakta ve bu kuruluşların yayımladığı bilim politikası raporlarını yakından izlemektedir. Bu bağlamda dernek, matematik alanında fırsat eşitliği, akademik katılım ve bilimsel üretim konularındaki gelişmeleri takip etmekte ve bu konuların matematik topluluğunda tartışılmasına katkı sağlamaktadır.

Dernek tarafından yürütülen önemli girişimlerden biri **Matematik Araştırmaları Dostu (MAD) Projesi**’dir. Amacı, Türkiye’de yürütülen nitelikli matematik araştırmalarını desteklemek, yeni araştırma iş birliklerinin oluşmasına katkıda bulunmak ve özellikle genç araştırmacıların bilimsel etkinliklere katılımını teşvik etmektir. Proje kapsamında, akademik açıdan uygun olmakla birlikte çeşitli nedenlerle yeterince destek bulamayan yurt içi bilimsel toplantılara katkı sağlanmakta ve böylece araştırma ağlarının gelişmesi teşvik edilmektedir.

MAD projesi kapsamında desteklenen etkinliklerde, bilim komitelerinin oluşturulması ve davetli konuşmacıların belirlenmesi süreçlerinde **cinsiyet dengesi ve çeşitlilik konularının gözetilmesini teşvik eden düzenlemeler** uygulanmaktadır. Benzer biçimde, Türk Matematik Derneği’nin himayesinde düzenlenen bilimsel toplantılarda ve özellikle **Ulusal Matematik Sempozyumu (UMS)** gibi etkinliklerde, bilim kurullarının oluşturulması ve davetli konuşmacıların belirlenmesi süreçlerinde mümkün olduğunca dengeli temsile dikkat edilmektedir.

Genç araştırmacıların desteklenmesine yönelik çalışmalar da derneğin faaliyet alanları arasında yer almaktadır. Bu kapsamda **Türk Matematik Derneği ile Aydın Doğan Vakfı iş birliğiyle 2019 yılında başlatılan Kadın Matematikçi Burs Programı**, doktora ve doktora sonrası aşamadaki genç kadın araştırmacıların çalışmalarını desteklemeyi amaçlayan önemli girişimlerden biridir.

Kadın Matematikçiler Derneği (TKMD) Faaliyetleri

TKMD, 2012 yılında kurulmasından bu yana Türkiye’deki kadın matematikçilerin sesi olmuş ve IMU-CWM’nin küresel ağının bir parçası olarak faaliyet göstermiştir. Derneğin düzenlediği yıllık çalıştaylar, kadın matematikçiler arasındaki bilimsel sinerjiyi güçlendirmekte ve lisansüstü öğrencilerin deneyimli profesörlerle buluşmasını sağlamaktadır. TKMD’nin organizasyonları sadece saf matematik değil, finansal matematik ve uygulamalı alanlardaki kadın varlığını da öne çıkarmaktadır.

Pandemi Sonrası Gözlemler

COVID-19 pandemisi döneminde akademik çalışma koşulları üzerine yapılan araştırmalar, özellikle çocuk bakım sorumlulukları bulunan araştırmacıların çalışma koşullarının farklı biçimde etkilenebildiğini göstermektedir. Bu nedenle bazı akademik kurumlar terfi değerlendirmelerinde pandemi dönemini dikkate alan uygulamalar geliştirmiştir.

Genel Değerlendirme

IMU, EMS ve SCGES tarafından yayımlanan raporlar matematik alanında kadınların temsili ve akademik kariyer süreçlerine ilişkin önemli veri kaynakları sunmaktadır.

Türkiye'ye ilişkin mevcut veriler bazı kariyer basamaklarında kadın temsilinin görece yüksek olduğunu, ancak üst akademik kademelerde oranların daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum birçok ülkede gözlenen genel eğilimlerle benzerlik göstermektedir.

Matematik alanında temsil ve kariyer süreçlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için düzenli veri toplanması ve uluslararası çalışmalarla karşılaştırmalı analizlerin sürdürülmesi önem taşımaktadır.

Kaynaklar

1. Committee for Women in Mathematics (CWM), erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.mathunion.org/activities/committee-women-mathematics-cwm>
2. CWM | International Mathematical Union (IMU), erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.mathunion.org/cwm>
3. IMU Committee for Women in Mathematics, erişim tarihi Mart 7, 2026, <http://www.africanwomeninmath.org/resources/news/imu-committee-women-mathematics>
4. Aspects of the gender gap in mathematics | EMS Magazine, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://euromathsoc.org/magazine/articles/178>
5. Gender gap in science project: Findings published in report, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://council.science/news/gender-gap-in-science-report/>
6. WOMEN IN MATHEMATICS IN GERMANY The research panorama, erişim tarihi Mart 7, 2026, <http://www.math.uni-konstanz.de/~infusino/KWIM/MInfusino-WIMGermany-report.pdf>
7. Women in Mathematics - EMS, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://euromathsoc.org/committee-women>
8. Women and Mathematics | European Mathematical Society Committee, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://womenandmath.wordpress.com/>
9. THIRD ANNUAL REPORT 2022-2023, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.mathunion.org/fileadmin/CWM/Newsatachements/SCGESreport2022-2023.pdf>
10. Final report - Gender Gap in Science project, erişim tarihi Mart 7, 2026, https://gender-gap-in-science.org/wp-content/uploads/2020/02/final_report_20200204-1.pdf
11. Gender Gap in Science Project - IUPAP: The International Union of, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://iupap.org/strategic-plan/diversity-in-physics-2/gender-gap-in-science-project/>
12. CWM NEWSLETTER - International Mathematical Union (IMU), erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.mathunion.org/fileadmin/CWM/Initiatives/CWMNewsletter8.pdf>
13. Gender Gap in Science project: Final report, erişim tarihi Mart 7, 2026, [https://parite.math.cnrs.fr/References/A Global Approach to the Gender Gap in Mathematical Computing and Natural Sciences.pdf](https://parite.math.cnrs.fr/References/A%20Global%20Approach%20to%20the%20Gender%20Gap%20in%20Mathematical%20Computing%20and%20Natural%20Sciences.pdf)
14. Mathematics publications and authors' gender: Learning from the ..., erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://euromathsoc.org/magazine/articles/80>
15. Project publications – Gender Gap in Science, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://gender-gap-in-science.org/project-publications/>
16. WSC0073 - Evidence on Women in STEM careers - Committees, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/45241/pdf/>
17. Report: EWM panel discussion on gender balance in mathematics at, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://euromathsoc.org/magazine/articles/71>
18. EWM reports - European Women in Mathematics, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.europeanwomeninmaths.org/ewm-news/ewm-reports/>

19. SCGES Recommendations for Scientific Unions, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://gender-equality-in-science.org/scges-recommendations-for-scientific-unions/>
20. CWM funded activity reports in 2022, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.mathunion.org/fileadmin/CWM/Activity%20Reports/Reportongrants2022.pdf>
21. 2014/1 - Femmes-et-Maths, erişim tarihi Mart 7, 2026, https://femmes-et-maths.fr/wp-content/uploads/2020/08/ewm_newsletter24.pdf
22. Women in Math and the COVID-19 Crisis | Gender Equality in Science, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.mathunion.org/cwm/cwm-initiatives/standing-committee-gender-equality-science/women-math-and-covid-19-crisis>
23. the gender gap in mathematical and natural - Open Research Online, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://oro.open.ac.uk/58508/8/Historical%20Context%20of%20the%20Gender%20Gap%20-%20ICM%202018%20Proceedings%20%282%29%281%29.pdf>
24. CWM | International Mathematical Union (IMU), erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.mathunion.org/cwm?page=0>
25. CWM News - | International Mathematical Union (IMU), erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.mathunion.org/cwm/news?page=5>
26. IMU-Net 99: January 2020 1. EDITORIAL: LADYZHENS KAYA, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.mathunion.org/fileadmin/IMU/Organization/imu-net/pdfs/2020/IMU-Net-99.pdf>
27. ICIAM Dianoia. Volume 8, Issue 2 April 2020, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://iciam.org/node/413/archive>
28. Messages from the Gender Gap Project - ICIAM, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://iciam.org/news/20/4/14/messages-gender-gap-project>
29. An Introduction to the Standing Committee for Gender Equality in, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.siam.org/publications/siam-news/articles/an-introduction-to-the-standing-committee-for-gender-equality-in-science/>
30. The survey was answered by 32000 scientists, of which 50% were, erişim tarihi Mart 7, 2026, https://gender-gap-in-science.org/wp-content/uploads/2020/03/booklet_en_20200319.pdf
31. HERKES İÇİN MATEMATİK - Türk Matematik Derneği, erişim tarihi Mart 7, 2026, https://tmd.org.tr/wp-content/uploads/2023/03/Herkes_icin_matematik_B_Tanbay.pdf
32. Duyurular - Türk Matematik Derneği, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://tmd.org.tr/duyurular/>
33. Cumhuriyetin-100.-Yilinda-Temel-Bilimler.pdf - Fen Fakültesi, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://fen.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2024/12/Cumhuriyetin-100.-Yilinda-Temel-Bilimler.pdf>
34. TKMD, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://tkmd.org/>
35. Gender Equality in Science (SCGES) brings together scientists from, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://women.acm.org/gender-equality-in-science-scges-brings-together-scientists-from-all-disciplines-for-gender-equality/>
36. Standing Committee for Gender Equality in Science | EMRS, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://www.european-mrs.com/latest-news/standing-committee-gender-equality-science>
37. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, erişim tarihi Mart 7, 2026, <https://istatistik.yok.gov.tr/>